

## EKUILIBRI SOCIAL DHE DEMOGRAFIK

## MATRICA - EKUILIBRI SOCIAL DHE DEMOGRAFIK

### Misioni:

Ndërtimi i një shoqërie inkluzive dhe të qëndrueshme, me fokus në transformimin e sistemit të vlerës dhe ndërmarrja e sistemit të vlerës të masave aktive për zhvillim të kapitalit njerëzor, përmes sistemit efikas dhe efektiv arsimor, shëndetësor dhe social, politikave pronatale, aktivimit të potencialeve dhe kapaciteteve të diasporës profesionale, si dhe zhvillimit të turizmit përmes integritit me kulturën dhe me sektorët tjerë.

| Sfidat                               | Arsyet                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Efektet                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | Ndryshimet në shoqëri – një qasje sistemore                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Produktiviteti i ulët i punës</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Niveli i ulët i aftësive dhe kompetencave</li> <li>- Niveli i ulët i zhvillimit teknologjik</li> <li>- Vonesë me transformimin e gjelbër dhe digjital</li> <li>- Rroga të ulëta (me rritje të rrogës ulet produktiviteti)</li> <li>- Mbështetje e pamjaftueshme infrastrukturore (çerdhe)</li> <li>- Sistem i deformuar i vlerës (etika/shprehjet e punës)</li> <li>- Mosgatishmëria e punëdhënësve për të investuar në shkathtësi të reja të punëtorëve</li> <li>- Kthim joadekuat të mjeteve të</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Rënie e PBB-së dhe shkallë më e ulët e rritjes ekonomike</li> <li>- Konkurrenca e dobët e kompanive në tregjet globale</li> <li>- Mundësi të kufizuara për përfshirje në zinxhirët global të furnizimit</li> <li>- Përqindje e lartë e grave të papunësuar</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Inkurajimi i kompanive për të investuar në zhvillimin e burimeve njerëzore</li> <li>- Mbështetje institucionale dhe infrastrukturë për transferimin e teknologjisë dhe njohurive</li> <li>- Promovimi i të mësuarit gjatë gjithë jetës</li> <li>- "Gjelbërimi" i profesioneve ekzistuese dhe krijimi i profesioneve të reja të gjelbra në arsimin e rregullt</li> <li>- Nevojitet të ndikohet mbi motivimin e punëtorëve. Punëtorët e njëjtë jashtë vendit janë më produktivë.</li> <li>- Programet për aktivizim të popullsisë joaktive të grave me mbështetje të</li> </ul> |

|                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                      | investuara për masa aktive të punës<br>-Nuk ekziston vullnet për investim në teknologji të reja<br>- Përqindje e lartë e grave joaktive në tregun e punës                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | sektorit real në veçanti në ekonominë e kujdesit<br>- Fokus më të madh dhe investime në ekonominë e kujdesit nga shteti dhe sektori real                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Mospërputhja e ofertës me kërkesën e aftësive</b> | - Shkalla e ulët e arsimit<br>- Mospërputhja profesionale dhe gjeografike<br>- Mundësi të kufizuara për trajnim në vendin e punës<br>- Investime të pamjaftueshme në programe dhe masa aktive<br>- Numër i vogël i grave të përfshira në STEM<br>- Mobilitet i vogël i fuqisë punëtore<br>- Mosatraktiviteti i profesioneve të caktuara<br>- Mungesa e statistikës për kualifikime (interoperabilitet jofunksional ndërmjet institucioneve)<br>- Nuk ekziston sistem i ndjekjes së studentëve të diplomuar (trejser studime), sa është shfrytëzueshmëria e njohurive dhe shkathtësive të fituara<br>- Mungon bashkëpunimi i shkollave të mesme profesionale me biznesin<br>- Perceptimi i arsimit joformal është në nivel të ulët | - Efektet individuale (kënaqësia e ulët nga puna, erozioni i kapitalit njerëzor, rrogat e ulëta<br>- Efektet në kompani (produktivitet i ulët, vështirësi në gjetjen e punëtorëve të përshtatshëm, shpenzimet shtesë për trajnim, etj.)<br>- Efektet për shoqërinë (prodhimi i reduktuar, të ardhurat e reduktuara publike, përjashtimi social dhe kriminaliteti) | - Eliminimi i hendeqeve përmes aplikimit të një qasjeje të modelit<br>- Sistem për ndjekje të dispariteteve ndërmjet kërkesës dhe ofertës së shkathtësive<br>- Reformat arsimore nga pikëpamja e konjunkturës së parashikuar ekonomike<br>- Promovimi i përparësive të arsimit të mesëm profesional<br>- Sistem funksional i përzgjedhjes më të madhe dhe orientimit profesional për regjistrim në arsimin e lartë<br>- Sistemi i edukimit të vazhdueshëm të fuqisë punëtore dhe investim në shkathtësi të buta<br>- Ndarje të rritura të mjeteve buxhetore për programe dhe masa aktive<br>- Programe për bursim të grave në STEM<br>- |
| <b>Ballafaqimi me punësimin në ekonominë</b>         | - Kërkesa e pamjaftueshme në sektorin formal<br>- Rrogat e ulëta                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | - Reduktimi i të ardhurave publike<br>- Rritja e ngarkesës tatimore për sektorin formal                                                                                                                                                                                                                                                                           | - Kufizimi i pagesave me para të gatshme<br>- Disponueshmëria universale për pagesa elektronike                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>joformale dhe ndikimet politike</b>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Intensiteti dhe kompleksiteti i rregullativës</li> <li>- Ngarkesa e tepërt tatimore</li> <li>- Shkalla e lartë e korrupsionit</li> <li>- Morali i ulët i tatimor</li> <li>- (Përzgjedhja negative gjatë punësimit (ndikimi i lidhjeve politike, farefisnore)</li> <li>- Sistem i deformuar i vlerës</li> <li>- Mundi i papaguar i gruas</li> </ul>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Reduktimi i kapacitetit për të siguruar të mira dhe shërbime publike</li> <li>- Mundësi të kufizuara për zhvillimin e kapitalit njerëzor</li> <li>- Reduktimi i efikasitetit të politikave qeveritare</li> <li>- Numër i madh i grave aktive në ekonominë joformale</li> </ul>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Reduktimi dhe çrrënjësja e evazionit fiskal</li> <li>- Optimizimi i raportit stimulues kundrejt dënimeve (përparësia e formalizimit)</li> <li>- Format fleksibile të punësimit për segmente specifike (p.sh. puna në onlajn)</li> <li>- Pavarësia e administratës publike nga politika dhe aplikimi i sistemit merit të shpërblimit</li> <li>- Politika e “korrupsionit zero” gjatë punësimit në sektorin publik</li> <li>- Programe të targetuara ose të synuara për uljen e aktivitetit joformal te gratë (revizion i sistemit për sigurim social dhe fleksibiliteti i tij)</li> </ul> |
| <b>Papunësia afatgjatë dhe erozioni i kapitalit njerëzor</b>                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Shkalla e ulët e arsimit</li> <li>- Mundësi të vogla për të mësuar gjatë gjithë jetës</li> <li>- Mundësi të kufizuara për të marrë pjesë në programe dhe masa aktive</li> <li>- Perceptimi i arsimit joformal është në nivel të ulët</li> <li>- Mosekzistimi i sistemit për validizim të njohurive dhe shkathtësive të fituara përmes arsimit joformal</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Erozioni i kapitalit njerëzor dhe zvogëlimi i atraktivitetit të ofertës në tregun e punës</li> <li>- Reduktimi i PBB-së për shkak të resurseve të pashfrytëzuara të punës</li> <li>- Rreziku i efektit “lock-in” gjatë daljes nga papunësia</li> <li>- Rreziku i përfshirjes në punësimin joformal</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Zhvillimi i programeve të shkurtra për rikualifikim në kuadër të arsimit profesional</li> <li>- Rritja e targetimit të të papunëve afatgjatë në programet dhe masat aktive</li> <li>- Promovimi i të mësuarit gjatë gjithë jetës</li> <li>- Promovimi i sipërmarrjes sociale</li> <li>- Ligji për arsim i cili fut validizim të njohurive dhe shkathtësive</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Emigracioni dhe “largimi i trurit” dhe tërheqja e kuadrit profesional nga</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Faktorët e shtytjes/tërheqjes</li> <li>- Niveli i ulët i jetesës së popullsisë</li> <li>- Mundësi të vogla për zhvillim të karrierës</li> <li>- Shtet ligjor jofunksional</li> <li>- Mosekzistimi i strategjisë për</li> </ul>                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Potencialet e reduktuara të zhvillimit</li> <li>- Mungesa e fuqisë punëtore me aftësi adekuate</li> <li>- Rritja e çmimeve të disa produkte dhe shërbime</li> <li>- Rritje e remitancave financiare nga</li> </ul>                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Përfitimet e investimit nga ana e të kthyerve nga jashtë vendit</li> <li>- Promovimi i mundësive të zhvillimit të karrierës për të rinjtë</li> <li>- Konvergenca e standardeve të jetesës me mesataren e BE-së</li> <li>- Krijimi i parakushteve për sundimin e</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>jashtë vendit</b>                           | <p>konkurrencë ndërkombëtare në tregun e punës të Maqedonisë</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Sistem jofleksibil bankar për pranim të rrogave nga jashtë vendi</li> <li>- Nuk ndiqen politikat e migrimit të shteteve tjera</li> <li>- Përveç migrimit të jashtëm, problem paraqet edhe migrimi i brendshëm dhe përqendrimi i popullsisë në qytete të mëdha.</li> <li>- Cilësia e ulët e jetës (shëndetësia, mjedisi jetësor etj).</li> <li>- Niveli i lartë i korrupsionit</li> <li>- Trendi ndërmjet popullsisë</li> <li>- Niveli i madh i ndotjes</li> <li>- Shpërngulja si modë.</li> <li>- Sistem i deformuar i vlerës</li> <li>- Mungesa e të dhënave për studentët tanë që studiojnë jashtë vendit.</li> <li>- Mungesa e strategjisë për integrim të të huajve</li> <li>-</li> </ul> | <p>jashtë</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Vështirësi në planifikimin e nevojave të ardhshme në shoqëri (veçanërisht në rastin e migrimit qarkullues)</li> </ul>                                                                               | <p>ligjit</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Trajtimi i korrupsionit</li> <li>- Inkurajimi i migrimit të kthimit</li> <li>- Statistika të sakta dhe të detajuara mbi migracionet e jashtme</li> <li>- Sistem për tërheqje të kuadrit profesional nga jashtë vendit për nevojat e tregut të punës dhe integrimin e tyre në shoqëri</li> <li>- Sistem për ndjekje të progresit të karrierës së djemve dhe vajzave të reja që janë shpërngulur nga shteti</li> <li>- Masat si të kthehen personat e shpërngulur, para se të jenë produktivë.</li> <li>- Masat si të kthehen personat e shpërngulur, para së gjithash ato produktivë.</li> <li>- Ndryshimi i mënyrës së të menduarit dhe percepsioni i emigrimit si modë.</li> </ul> |
| <b>Kategori vulnerabile të tregut të punës</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Shkallë e ulët e arsimit</li> <li>- Mundësi të vogla për fitimin e shkathtësive dhe kompetencave</li> <li>- Kapaciteti i dobët i sistemit për mbrojtje sociale dhe Qendrave të Punësimit për aktivizim të shfrytëzuesve të NGM në tregun e punës</li> <li>- Mosimplementimi i modelit “menaxhimi i rastit” i paraparë në Ligjin</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Rritja e ndarjeve buxhetore për transferta sociale</li> <li>- Rrezik i rritur nga varfëria dhe përjashtimi social</li> <li>- Dukuri socio-patologjike (alkoolizimi, keqpërdorimi i drogave, krimi etj)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Indeksi i transfertave sociale me rritjen e inflacionit</li> <li>- Kushtëzimi i transfertave sociale me masa për aktivizimin e tregut të punës</li> <li>- Promovimi i sipërmarrësisë sociale</li> <li>- Krijimi i programit aktivues të orientuar në aktivizimin e përdoruesve të NGM me elemente shoqëruese të mbështetjes së grave</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                       | <p>për mbrojtje sociale</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Sipërmarrësi e pazhvilluar e sipërmarrësisë dhe formave të parregulluara të ndërmarrjeve sociale</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>nga amvisëritë</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Futja e fleksibilitetit më të madh në Ligjin për mbrojtje sociale përmes mundësisë të punësimit të fëmijëve mbi 18 vjet nga familjet pranues të NGM, e ndërkaq amvisëria të mbetet në sistemin</li> </ul>                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Efikasiteti dhe qëndrueshmëria e sistemit për mbrojtje sociale</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Politika sociale të paqëndrueshme financiarisht</li> <li>- Trajtimi i mbrojtjes sociale si masë populiste dhe keqpërdorim nga politika</li> <li>- Përputhshmëri e pamjaftueshme ndërmjet llojeve të ndryshme të ndihmës sociale</li> <li>- Zbatimi jo i plotë i procesit të deinstitutionalizimit</li> <li>- Numri i pamjaftueshëm i institucioneve publike për kujdesin ndaj të moshuarve</li> <li>- Mungesa e ligjit për sipërmarrësin sociale</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Një numër i madh amvisërish janë të prekura nga varfëria dhe përjashtimi social</li> <li>- Paraqitja e krimit, delikucencës së të miturve, lypjes etj. për t'i përmbushur nevojat ekzistenciale</li> <li>- Personat që nuk janë në evidencën e sistemit, të ashtuquajturit "fantomat" dhe problemet që lidhen me dokumentacionin</li> <li>- Rritja e rrezikut e të qenët joaktiv pasivitetit dhe mospërdorimit të burimeve njerëzore</li> <li>- Mundësi më të vogla për përfshirje në arsimin e lartë dhe avancim në karrierë</li> <li>- Pensione të ulëta që nuk mbulojnë nevojat bazë të ekzistencës</li> <li>- Rreziku i paqëndrueshmërisë së deficitit në fondin e SIP</li> <li>- Vulnerabiliteti i sistemit pensional në kushte krize (pandemi, krizë energjitike, etj.)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Aktivizimi i popullsisë në fuqinë punëtore, me çka do të ulen shpenzimet e mbrojtjes sociale.</li> <li>- Politika e inkluzivitetit të plotë përkatësisht të mos ekzistojnë persona jashtë sistemit</li> <li>- Një sistem fleksibël, i qëndrueshëm i mbrojtjes sociale duhet të vihet në funksion të ekonomisë</li> <li>- Miratimi i ligjit për sipërmarrësi sociale</li> <li>- Zhvillimi dhe investimet në ekonominë e kujdesit</li> </ul> |
| <b>Qëndrueshmëria e sistemit pensional</b>                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Trendi i plakjes së popullsisë kontribuon në vazhdimësi në rritjen e numrit të pensionistëve</li> <li>- Reduktimi i fuqisë punëtore zvogëlon të ardhurat e mundshme</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Pensione të ulëta që nuk i mbulojnë nevojat bazë për ekzistencë</li> <li>- Rreziku nga paqëndrueshmëria e deficitit në Fondin për SIP</li> <li>- Vulnerabiliteti i sistemit pensional në</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Sistemi i planifikimit të qëndrueshëm të flukseve financiare në Fondin SIP</li> <li>- Krijimi i skenarëve alternativë për lëvizjet e ardhshme të numrit të pensionistëve dhe fleksibiliteti i</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                   |

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>në Fondin SIP</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Deficiti në fondin e SIP është një barrë për buxhetin qendror</li> <li>- Mosefikasiteti i shtyllës së dytë dhe të tretë në sistemin e pensioneve</li> <li>- Kushtet e pensionit nuk janë përshtatur me konceptin e plakjes aktive</li> <li>- Masa e pensioneve nuk mbulon plotësisht shpenzimet e jetesës</li> </ul> | <p>kushte të krizave (pandemia, kriza energjetike etj).</p> | <p>sistemit</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Vlerësimi i shtyllës së dytë dhe të tretë në sistemin pensional</li> <li>- Legjislacion efektiv dhe fleksibël (personat që kanë ushtruar të drejtën e pensionit mund të punojnë dhe të marrin pension në të njëjtën kohë)</li> <li>- Sjellja në nivel dinjitoz të pensionit më të ulët të garantuar</li> </ul> |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Tregues më të mirë shëndetësorë për Maqedoninë</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- nuk ka ndjekje sistimore të cilësisë së shërbimeve shëndetësore</li> <li>- një vëllim i vogël i pajisjeve të nevojshme për diagnostikim dhe staf jo të trajnuar sa duhet</li> <li>- nuk ka planifikim sistemor të prodhimit të personelit mjekësor të kërkuar</li> <li>- infrastruktura e trashëguar nga Jugosllavia nën demografi/prioritete të ndryshme</li> <li>- fokusimi më i madh në kujdesin shëndetësor terciar (i përqendruar në Qendrën klinike universitare, tregon shenja të mosfunksionimit dhe shpërbërjes, gjë që çon në rritjen e shpenzimeve administrative)</li> <li>- jofleksibiliteti i sistemit kundrejt listave të pritjes</li> <li>- Kalimi i vazhdueshëm i personelit mjekësor nga kujdesi shëndetësor publik në atë privat</li> <li>- Numri i pamjaftueshëm i stafit mjekësor shumë profesional dhe arsimor</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- spitale të shumta dhe shpërndarja e tyre gjeografike,</li> <li>- objekte spitalore të papërdorura, mjekë dhe personel ndihmës në raport me numrin e përgjithshëm të popullsisë</li> <li>- lista të gjata pritjeje për shërbime të caktuara shëndetësore</li> <li>- migrimi i punonjësve shëndetësorë</li> <li>- një numër i madh stomatologësh të papunë</li> <li>- numri i pamjaftueshëm i infermierëve</li> </ul> <p>Pakënaqësia e lartë e pacientëve me kushtet e këqija në objektet shëndetësore dhe shërbimet joadekuate shëndetësore</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ofrimi i shërbimit të disponueshëm dhe cilësor për çdo banor përfshirë gratë, burrat, fëmijët dhe grupet vulnerable të qytetarëve</li> <li>- Qendra Klinike Kombëtare efikase dhe funksionale (në një vendndodhje me menaxhim efikas) me pajisje të plotë dhe zbatimin e diagnostikimeve dhe trajtimeve më komplekse.</li> <li>- fuqizimi i të gjitha spitaleve klinike rajonale dhe krijimi i një spitali të ri për Shkupin me pajisje dhe personel të nevojshëm për të mbuluar plotësisht nevojat e popullatës nga i gjithë rajoni.</li> <li>- transformimi i kapaciteteve të tepërta infrastrukturore të spitaleve të përgjithshme dhe qendrave shëndetësore</li> <li>- fuqizimi i kapaciteteve (pajisjeve dhe personelit) të ekipeve të ambulancës dhe preventivë për nevojat e popullatës së të gjitha moshave.</li> <li>- Planifikimi i sistemit arsimor dhe prodhimi i personelit të nevojshëm mjekësor dhe ndihmës sipas rajoneve dhe profileve</li> <li>- cilësi të jetë kushtet e vetme për</li> </ul> |
|                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Nuk ka punë të koordinuar ndërmjet sistemeve</li> <li>- Mungesë të kuadrit preventiv</li> <li>- Nuk ka punë të koordinuar ndërmjet "terminit tim" me Institutin e Shëndetit Publik.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>regjistrim në fakultetet e mjekësisë, për diplomim, specializim dhe punësim</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Digjitalizimi i të gjithë sistemit shëndetësor dhe sigurimi i regjistrave sipas diagnozave</li> <li>- Kontroll më i madh i Ministrisë së Shëndetësisë për kryerjen e shërbimeve shëndetësore nga mjeku/ja</li> <li>- Politika të përforcuara të shëndetit riprodhues</li> <li>- rishikimi i programeve shëndetësore preventive dhe vendosja e sistemit të ri bashkëkohor për parandalim i cili i shqyrton dhe i parandalon rreziqet shëndetësore bashkëkohore</li> </ul> |
| <b>Sistemi shëndetësor publik financiarisht i paqëndrueshëm</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- nuk ka strategji kombëtare adekuate për krijimin e një sistemi të qëndrueshëm të financimit të kujdesit shëndetësor</li> <li>- % e ulët e PBB-së, nga një Buxhet që ndahet për shëndetin publik</li> <li>- infrastruktura e paqëndrueshme dhe joefikase e kujdesit shëndetësor që shpenzon më shumë</li> <li>- Vendime parciale dhe jo sistemore për financimin e sistemit shëndetësor</li> <li>- Numër i vogël i të siguruarve për</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>-institucionet shëndetësore publike me borxhe të mëdha</li> <li>- mungesa e ilaçeve</li> <li>- mungesa e materialeve mjekësore</li> <li>-përqindje e lartë e pagesës nga xhepi (pagesa private)</li> <li>- punëtorët e kujdesit shëndetësor të të cilët nuk janë paguar dhe motivuar mjaftueshëm</li> <li>- rritja e numrit të objekteve private të kujdesit shëndetësor</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- të mos ketë nevojë që personat e siguruar të blejnë ilaçe dhe materiale harxhuese private dhe të reduktojnë shërbimet shëndetësore private në shëndetin publik.</li> <li>- të mos ketë lista të gjata pritjeje për kontroll dhe trajtim</li> <li>- të sigurojë pajisjet dhe barnat më moderne</li> <li>- Sistem i implementuar i "pacientit të kënaqur".</li> <li>- sistem i financimit të qëndrueshëm për shëndetin publik</li> </ul>                                                                                                                      |

|  |                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>financim të sistemit shëndetësor</p> | <p>në institucionet publike</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- lista të gjata të pritjes për shërbime shëndetësore</li> <li>- Pakënaqësi e lartë e pacientëve me kushte të këqija në objektet shëndetësore dhe shërbime shëndetësore joadekuate</li> </ul> <p><b>- Kalimi i vazhdueshëm i personelit mjekësor nga kujdesi shëndetësor publik në atë privat</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Numri i pamjaftueshëm i stafit mjekësor shumë profesional dhe arsimor</li> </ul> | <p>nga Buxheti i Shtetit si % e Buxhetit dhe % e PBV-së dhe reduktimi i pagesave private ose futja e një pako bazë shëndetësore për ata që paguajnë sigurime shëndetësore dhe një pako shëndetësore më e ngushtë për ata që nuk paguajnë sigurim shëndetësor</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- kuadër të kënaqshëm dhe motivues mjekësor, por ndalim për të punuar në institucione private, si dhe norma të përforcuara për ofrimin e shërbimeve private në institucionet publike.</li> <li>- Ofrimi i sigurimit shëndetësor pavarësisht nëse dikush ka paguar kontribute shëndetësore, nëse është i falimentuar etj.</li> <li>- Reciprociteti funksional për mjekimin e të huajve</li> <li>- Sistemi fleksibël i shëndetit publik që ofron shërbime edhe për pacientët e huaj</li> <li>- vendosja e sistemit për sigurim shëndetësor dhe pushim të lindjes te gratë bujq</li> </ul> |
|--|-----------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Sistemi shëndetësor publik joefikas</b></p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>-nuk ka statistika shëndetësore të ofruara vazhdimisht për ndjekjen e efikasitetit dhe cilësisë së shërbimeve</li> <li>- mosndjekja e treguesve të shëndetit të sistemit dhe popullatës</li> <li>- mosinteresimin e institucioneve kompetente në ndjekjen e efektivitetit të sistemit dhe në zbatimin e ndryshimeve</li> <li>- mungesa e kriterëve për ndjekjen e suksesit të drejtuesve të institucioneve të shëndetit publik dhe në bazë të emërimit dhe shkarkimit të tyre</li> <li>- financimi i institucioneve të paqëndrueshme të shëndetit publik (humbësit) pa ndonjë plan për ndryshime</li> <li>- mungesa e një sistemi efektiv për sanksionimin e korrupsionit në shëndetësi</li> <li>- nuk ka sistem të ndjekjes të higjienës në institucionet shëndetësor</li> <li>- kujdes i pamjaftueshëm palijativ</li> <li>Numër i pamjaftueshëm i inspektorëve për kontroll të cilësisë së shërbimeve, për kushtet për punë, për respektim të protokolleve</li> <li>Infrastrukturë e vjetruar në</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- përdorimi i nënvlerësuar i gjenerikëve të ilaçeve</li> <li>- çmime më të larta (se të nevojshme) të çmimeve të ilaçeve</li> <li>përdorimi i papërshtatshëm dhe joefikas i ilaçeve</li> <li>- përdorimi i tepruar i shërbimeve/produkteve shëndetësore ose ofrimi i pajisjeve, testimeve dhe procedurave</li> <li>- përbërja joadekuate ose e shtrenjtë e të punësuarve, punëtorëve të pamotivuar</li> <li>- pranimet joadekuate në spital dhe kohëzgjatja e qëndrimit</li> <li>- madhësia joadekuate e spitaleve (shfrytëzimi i ulët i infrastrukturës)</li> <li>- mosndjekja dhe matja e gabimeve mjekësore dhe cilësia nën optimale e kujdesit</li> <li>- korrupsioni</li> <li>- <b>Pakënaqësi e lartë e pacientëve me kushte të këqija në objektet shëndetësore dhe shërbime shëndetësore joadekuate</b></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- hartëzimi dhe përshtatja e rrjetit shëndetësor sipas popullsisë dhe nevojave.</li> <li>- riorganizimi i institucioneve/infrastrukturës shëndetësore sipas rajoneve në funksion të nevojave të popullsisë, por duke ruajtur ekonominë dhe cilësinë e shërbimeve.</li> <li>- efikasiteti kundrejt motivimit politik për vendimet strategjike në shëndetësi</li> <li>- reforma në mënyrat e pagesës/stimulimi i institucioneve shëndetësore dhe kuadrit mjekësor</li> <li>- Financimi në shëndetësisë duhet të bazohet në rezultate.</li> <li>- Matshmëria e treguesve të performancës në shëndetësi nëpërmjet digjitalizimit</li> <li>- Lëvizshmëria e kuadrit shëndetësor sipas qyteteve në pajtim me nevojat e popullsisë</li> <li>- Përforcimi i rolit të mjekëve të përgjithshëm për të ofruar më shumë shërbime shëndetësore dhe dhënie më të lehtë të barnave</li> <li>- Spitali klinik funksional në Shkup</li> <li>- Ristrukturimi i Fondit Shëndetësor dhe tejkalimi i problemit të mbipunësimit</li> </ul> |
|---------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                  | shëndetësinë primare<br>Shpenzim joracional i mjeteve nga buxheti për Fondin Shëndetësor, menaxhim të keq të shëndetësisë publike.<br>Stërngarkimi i shëndetësisë me kuadër të panevojshëm                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | -tejkalimi i problemit të mbipunësimit në shëndetësinë publike me kuadër administrativ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <b>Sistemi shëndetësor nuk është fleksibël për të përmbushur nevojat e popullatës së moshuar</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- infrastrukturë shëndetësore jofleksibile</li> <li>- migracioni</li> <li>- jetëgjatësi më e madhe e popullsisë</li> <li>-zvogëlimi i natalitetit</li> <li>- nuk ka strategji</li> <li>- përgjigje e dobët e sistemit shëndetësor në raste të dhunës me bazë gjinore</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- kapacitet i kufizuar i shëndetësor për kujdes për pleqtë</li> <li>- kapaciteti i kufizuar shëndetësor për kujdesin palativ</li> <li>- zhvillimin e qendrave private të kujdesit</li> <li>- kërkesë të lartë për kuadrin mjekësor për kujdes për pleqtë në kushte shtëpiake</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Shndërrimi kapaciteteve të panevojshme/të papërdorura infrastrukturore të spitaleve të përgjithshme dhe një pjesë të shtëpive shëndetësore në shtëpi pleqsh</li> <li>- Transformimi i kapaciteteve të zbrazëta të reparteve të gjinekologjisë dhe pediatriisë në drejtim të kujdesit shëndetësor të personave të moshuar (shërbime paliative)</li> <li>- Vendosja e qendrave rajonale për përgjigje të dhunës me bazë gjinore përfshirë edhe dhunën seksuale</li> <li>- Sistemi i organizuar dhe i qëndrueshëm për trajnim të kuadrit mjekësor për përballje me rreziqet shëndetësore bashkëkohore</li> <li>-</li> </ul> |
| <b>Transformimi sistemor digjital dhe lidhshmëria</b>                                            | - Mosekzistimi i një institucioni i cili do të bashkojë të dy sektorët.                                                                                                                                                                                                                                                | Menaxhimi i dobët i destinacionit<br><br>Produktet turistike që nuk shfrytëzojnë                                                                                                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Përmirësimi i sistemeve të zhvillimit të turizmit</li> <li>- Hartimi dhe përdorimi i platformave të menaxhimit të destinacionit</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|---------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>në sektorët e turizmit dhe kulturës</b></p> | <p>Baza e të dhënave sipas sektorit</p> <p>Moslidhja e stejkholderëve</p> <p>Analiza e pjesshme e të dhënave (ekonomike, socio-kulturore, ekologjike)</p> <p>Sektori i turizmit të digjitalizuar nuk inovon dhe gjeneron mundësi të reja biznesi për të siguruar konkurrencën e vazhdueshme, rritjen dhe zhvillimin e qëndrueshëm të sektorit</p> | <p>potencialin</p> <p>Pamje e paplotë e shkallës së kënaqësisë së turistëve</p> <p>Shpërndarja e kufizuar e informacionit të nevojshëm për turistët kur planifikojnë udhëtimet e tyre</p> <p>- Nuk ka ofertë turistike të bazuar në të dhënat të lidhura në sistemin si Internet të gjërave” (Internet of Things)</p> <p>Përdorimi i dobët i sistemeve ekzistuese të rezervimit në turizëm për analiza të lidhura me konsumin</p> <p>Mosekzistenca e llogarisë satelitore turistike TCC (TSA)</p> <p>Përqindja e popullsisë që përdor platformat e ndarjes për shërbimet e udhëtimit dhe akomodimit (p.sh. Airbnb) - ky tregues matet nga EUROSTAT për vendet e BE-së, por nuk matet ende për Maqedoninë e Veriut</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Krijimi i aplikacioneve me përmbajtje turistike</li> <li>- Turizëm smart në destinacione smart, përkatësisht futje të sistemit Internet të gjërave (IoT) që do t'i bashkojë të dhënat dhe informatat e llojeve të ndryshme të objekteve në kulturën dhe turizmin</li> <li>- Digjitalizimi i trashëgimisë kulturore (duke filluar nga bazat dhe të dhënat e institucioneve kulturore, e pastaj në drejtim të promovimit të turizmit)</li> </ul> |
| <p><b>Turizmi i qëndrueshëm dhe i</b></p>         | <p>Planifikimi urbanistik i cili nuk mban llogari për bazat konservatore dhe valorizimin e trashëgimisë kulturore</p>                                                                                                                                                                                                                             | <p>Degradimi urban i qendrave të vjetra kulturore në qytete</p> <p>Dëmtimi ose humbja e trashëgimisë</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <p>Turizmi i përgjegjshëm dhe i qëndrueshëm që rrit tiparet kulturore dhe i kthen ato në vlera turistike</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |

|                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>përgjegjshëm<br/>përmes lidhjes së<br/>mbrojtjes së<br/>trashëgimisë<br/>kulturore dhe<br/>turizmit</b> | <p>Mekanizëm i dobët për kontrollin e aktiviteteve që prekin trashëgiminë kulturore</p> <p>Nuk stimulohen operatorët turistikë për turizmin</p> <p>Një shkallë e fortë e internacionalizimit dhe hegjemonisë kulturore</p> <p>Presioni ekonomik dhe social mbi komunitetet e marginalizuara</p> | <p>kulturore</p> <p>Humbja e kulturës lokale, identitetit dhe diversitetit</p> <p>Valorizimi i pamjaftueshëm ekonomik i ruajtjes dhe mbrojtjes së trashëgimisë kulturore</p> <p>Prezantimi i dobët i vlerave thelbësore të trashëgimisë kulturore</p> <p>Nuk ka asnjë ofertë turistike të bazuar në të dhëna të lidhura me një sistem si Interneti i Gjërave (Internet of Things)</p> | <p>Rigjallërimi i trashëgimisë kulturore përmes përfshirjes në ofertën turistike</p> <p>Krijimi i kushteve të favorshme për zhvillimin e barabartë të turizmit duke respektuar parimet e pjesëmarrjes lokale, barazisë gjinore, gjithëpërfshirjes sociale dhe integritit multikulturor</p> |
| <b>Mbështetja e<br/>qeverisë dhe<br/>investimet në<br/>turizmin kulturor</b>                               | <p>Koordinimi i dobët në subvencionet e turizmit dhe investimet në kulturë dhe trashëgimi kulturore</p> <p>Mosnjohja e grave si ruajtëse të trashëgimisë kulturore</p> <p>Valorizimi joadekuat turistik i lokaliteteve të trashëgimisë kulturore</p>                                            | <p>Manifestime kulturore pa valorizim turistik</p> <p>Mungesa e analizës mbi efektet ekonomike të investimeve në trashëgiminë kulturore</p> <p>Mungesa e infrastrukturës turistike në vendet me trashëgimi të rëndësishme kulturore</p>                                                                                                                                               | <p>Subvencione dhe investime që do të kenë efekte të rëndësishme ekonomike në zhvillimin e zonave të trashëgimisë kulturore me rëndësi të veçantë</p> <p>Lehtësime tatimore në kulturën gjatë investimeve në fushën e trashëgimisë kulturore (restaurim)</p>                               |
| <b>Destinacione të<br/>reja dhe<br/>ndryshime në<br/>formularët e</b>                                      | <p>Ndryshimet gjeopolitike tektonike</p> <p>Ndjekja e vazhdueshme e konkurrueshmërisë së turizmit</p>                                                                                                                                                                                           | <p>Tregjet e reja turistike dinamike që anashkalojnë Maqedoninë e Veriut</p> <p>Nuk ka inovacion në krijimin e</p>                                                                                                                                                                                                                                                                    | <p>Produktet e turizmit kulturor konkurrues në kornizat evropiane dhe më gjerë</p>                                                                                                                                                                                                         |

|                              |                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>udhëtimit</b>             | <p>maqedonas dhe ndryshimeve aktuale në botë</p> <p>Diversifikimi i dobët i ofertës turistike</p> <p>Turizmi i pazhvilluar rural</p>    | <p>produkteve turistike</p> <p>Produkte turistike që kanë atraktivitet të ulët</p>                                                                                     | <p>Diversifikimi i ofertës turistike përmes zgjidhjeve inovative dhe zhvillimit të llojeve të turizmit me cilësi të lartë që i përfshin gratë si bartëse të zhvillimit të turizmit kulturor</p> |
| <b>Zhvillimi teknologjik</b> | <p>Turizmi kulturor i bazuar në modele standarde</p> <p>Përfaqësim i pamjaftueshëm i të gjitha kategorive të turistëve sipas moshës</p> | <p>Shfrytëzimi i pamjaftueshëm i mundësive të sjella nga zhvillimi teknologjik në turizmin kulturor</p> <p>Dominimi i turistëve të kategorive të moshave të vjetra</p> | <p>Përdorimi i AR/VR në turizmin kulturor që do t'u sigurojë turistëve një përvojë unike për të gjitha grupet e turistëve</p> <p>Zhvillimi i turizmit virtual si përmbajtje promovues</p>       |